

21 -dik Szám.

N E M Z E T I
T Á R S Á L K O D Ó

Május 24dik napján 1836.

S Z A B A D I T Á S.

El-beszélés Lindau után.

Kényelmesen ült a' haldenheimi tiszt kertében egy karszéken, a' levélszin árnyékában 's fűszeres dohányja' föllegét a' legújabb hirlapra fujdogálta, mellybe egészen el-merült, míg virító szép leánya oldalánál három dolgot egyesített: neki kávét töltött, kötését tovább folytatta 's egy kedves kézből vett leg-újabb könyv' levélkéit egymás után forgatá.

„ A' szerencsétlen háború! “sohajtá az atya 's az el-olvasott lapot asztalára veté. „ O kedves Vilhelmina! adjunk hálát az egeknek, valahányszor itt az ön-kezünk ápolta fák' árnyain örülhetünk 's gyümölcsi meg-enyhítenek. Milly sok szerencsétlenek vannak a' *Rajna*' 's *Ménus*' mentében, kik most romba döntve látják ősi lakjokat, hol eldödeik egykor boldogok valának; milly sok szerencsétlenek bolyongnak szerte-szét minden földél 's segítség nélkül! Boldog tartoványunk' határhoz mind inkább inkább közelg a' vészterhelte vihar, egyszer tán minket is meg-lependő!“

Vilhelmina csak félig hallhatá atya sejtő fölkiáltását. Könyvének épen egy figyelmet lánczóló helyén vala, hol egy nemes szeretet az el-
Első fél-esztendő.

határozó pontra érkezik. „Sokan azt hiszik, nem sokára be-következnek a' béke' édes napjai, “ szöla ö a' nélkül, hogy föl-tekintett volna.

„Tartok tőle, hogy azt soha meg nem érem, “ szölt viszont az atya. „Ezen tűz mind tovább harapodik, mint láng a' gyuladt erdőben, míg csak éghető anyag lesz Európában. Egy atyának borzadással kell tekintni a' jövőbe! “

„O kedves atyám! “ szölt nyugtatólag a' szép lyány, „illy sötét képekkel miért epezti ön-magát? A' had szerencse gyorsan változó. Nem az előbb hallottuk e', hogy atyámnak jó barátját is *Frankóniában* a' fenyegető veszélytől az utóbbi szerencsés ütközet szabadította-meg? “

„Az igaz “ válaszolt atya, „de most viszont ki tudja milly vészes föllegek vonulhattak fölébe? “

„Azok bizonyly tovább vonulnak, “ monda Vilhelmina. „Jobb ha azon édes remény lelkésit bennünket, melly szerint azon szerencsétlen tartományok fölébe is nem sokára föl-mosolyg a' béke' hajnala, 's állásunk a' harcz-vihartól bennünket védelmezni fog. “

„Adná Isten! “ sohajtá az atya. „Ügy még-egyszer olly örömmel adnám rád 's a' derék *Mainingra* áldásomat.; ö igaz hogy szegény, de szorgalma olly állapotba helyhezi, hogy egy hölgyet illőleg eltartni képes lejjend. “

Vilhelmina szeretettel ölelé-át atyát 's rózsalángban égő arczeit karjaira hjátá.

„Édes Vilhelminám, “ szölt tovább a' jó atya, „ne hidd, hogy én szomorkodom azért, mivel te a' csillogó szép ki-nézést, melly előtted föl-nyila, el-engeded enyészni végképen. Azon tiszteletre méltó és tehetős férfi, ki szép ismeret 's szolgálati hűség által már is magas polczra emelkedet 's még bizonyly fölebb is fog-emel-

kedni, ohajtá kezedet. Te' őt nem szeretted, 's én egy szót sem ejték soha téged rá beszélni, bár mondad, hogy őt becsülöd. Ő még most sem változott irántam, — ő olly nyájas, olly barátságos, mint régen, bár érezhető lehetett is vonakodásod 's ő bizonynal most sem tudja, hogy nálánál egy mást többre becsülsz.“

„De bár tudná inkább édes jó atyám“ — visszonzá Vilhelmina — „úgy föl-hagyna a' reményel, melly keblét még táplálni láttatik. Még a' mult vasárnap', midőn minket templom-útban talált —

Az öreg gazdasszony éppen ezen pillanatban szakasztá félbe a' beszélgetést, jelentve, hogy egy idegen a' tiszt úrral szólni akar. Őt nyomban követé egy éltes ember úti ruhában 's midőn a' tiszt kelne-föl őt üdvözeln, amaz karjai közé röptült. Régi jó barátja volt *Frankóniából*. A' tiszt barátja' ábrázatából bűt 's keservet olvasa 's szorongó sejtéssel tudakozta okát. Szerencsétlen barátja' a' leg-utóbbi hirtelen előre nyomulásakor az ellen-félnek minden vagyonát el-veszté; lakja lángok martalékja lett; nője 's kedves gyermekei egy a' határ-szélnél el-szórt hegyek közt fekvő faluban leltek menedéket. Sötét kétségek közt szegzé szemeit a' földre, midőn sorsát lebeszélte; ő ugyan reménylhetett segítséget 's sorsa' súlyának enyhülést, de e' még messze volt 's a' szempillanat fájdalmas szükségei közül nem látott máshol menekvést, mint barátja' részvételben, kit ép' ezért volt föl-keresni kénytelen. A' tiszt a' részvét első föl-buzdulásában segítséget ígért neki, bárha azon pillanatban még maga sem tudta, miként legyen képes barátján segíteni. Másnap' vígasztalttan utazék-el a' szeretett barát 's Vilhelminának öröm dagasztá keblét, hallva a'

búcsú-vételkor, miként nevezi ő édes atyát „szabadítójának.“

Ah! ő még nem gyanítá, hogy a' segítség saját élte' boldogságán vásároltatott-meg. Midőn atya előtt örömét nyilatkoztatá, hogy könnyűlt szívvel látta a' szerencsétlen férfiút övéhez térni, az neki felelé, hogy módja volt barátját fölsegillni 's így a' szerencsétlennek nem kell szükség 's kétségekkel vívnia addig is, míg el-jönne az idő, hogy saját segéd-eszközeit ön-hasznára fordithassa 's rombolt lakát is legott föl-épitheti.

A' tisztet mint derék 's szorgalmas státuszszolgát, ismeré mindenki; de csekély jövedelmén kívül szinte semmije sem volt 's Vilhelminájának majdcsak semmit érő menyasszonyi ajándékot adhatott. — Kötelességének ismeré hát Mainingot bizonyos föl-tétellel serkenteni 's megegyezése' nyilatkoztatását azon idő-pontra tette, midőn munkássága által állandó hívatalt nyerend. „Ha ő igazán szereti leányomat — gondolá az atya — úgy a' remény, mellyet neki engedek, ösztön lesz rá nézve a' boldog czél fölé teljes erővel küzdeni.“

Ez is volt az ifjúnak éjjel-nappal minden gondolatja. Ismeretei által magát már kitünteté, de Vilhelmina' atya meg-határozottan ki-mondotta, hogy egybe-keletésök föl-tétele csak egy illendő jövedelmü köz-hívatál lehet.

Mainingnak ez alatt, mint ház-barátnak, szabad be-járása volt a' tiszt' házához, hol őt amaz mindig nyájosan fogadta, valahányszor foglaltosságtól mentt ideje az ifjút engedé látogatásra jöhetni hozzájok 's Vilhelminára nézve nem volt boldogabb idő, mint mellyet a' kedves ifjú a' vásárnap' délutánnokon atya' oldalánál tölte-el vidámon egy 's más mulatságok között. Télben is ritkán kellett rá várakozni, mert ha az idő nem

tilta sétát, ő mindig megjelent, és pedig gyalog, tudva, milly hatós ajánlat a' derék tiszt előtt a' takarosság.

Igy teltek-el néhány hónapok a' *frankóniai* barát' látogatása óta, midőn egy napon levél érkezik *Frankóniából* — a' szerencsétlen férfiú' halálát hirtel. A' tiszt annyira le-veretett e' hírre, hogy Vilhelmina nyugtalan kezdett iránta lenni.

A' jó leány vigasztalá attyát, majd tudaklá résztvevőleg hogy a' jobb életre költözött mi állapotban hagyta nőjét 's gyermekeit. Ekkor attya mintegy ébredve a' fájdalmas kábulásból, szóla: „Igen, jó hogy eszembe juttatod Vilhelminám; egy özvegy 's hat gyámtalan árvák — — de ah, — nincs is mit reményloem!”

Hijában intézett hozzá Vilhelmina kérdéseket, őt mélygondolkozásából, mellybe el-merüle, ébreszteni. Láthatólag kerülté azokat 's most kezdé gyanitni Vilhelmina, hogy a' szeretett barát halálával más szerencsétlen esetnek is kell kapcsolatban állani, melly attyát személyesen illeti. Attyának nyugtalansága fokonkint emelkedett; gyakran, igen gyakran látogatta-meg a' várost 's vissza-tértekor mindig elégületlenebb volt. Mainingnak is, ki a' közelebbi vasárnap' látogatásra jött, sükertelenek valának minden próbái őt földeríteni. Midőn búcsuzni akara, a' tiszt őt kezen fogá 's szünet után szóla: „Kedves Maining! maradjon barátunk; jöhet idő, midőn érzésinek kemény próbát kell ki-állni!”

„És én kifogom állani — válaszolt hévvel az ifjú — a' legkeményebb próbát is, azt mondja ön-tudatom!”

Néhány napok multtán, midőn az atya szomor 's hallgatás közt karszéken ülne, esde Vilhelmina, fődézze-föl előtte bánata' titkát.

„Vilhelmina! — szóla — tovább előtted

nem titkolhatom; nagy szerencsétlenség közelg reánk: rád és reám! Tán már meg sem előzhetem, nem — o bizonyjal nem!! Légy készen a' leg-irtózatossbbra.“

Vilhelmina el-halványult. Kérte atyát, előtte mindent föl-fődezeni 's állította, hogy van ereje vele minden túrni 's el viselni.

„Ugy tehát halld, gyermekem! — szólt az atya. Emlékezel, hogy hat hónapok előtt szerencsétlen barátom milly körülmények közt látogatott-meg hennünket. Segítségre volt szüksége szörnyű inségében; esengve kért segítséget; sajátomból nem volt módom rajta segíteni, de láttam kétségbeesését, hallottam gyermekeinek keserves jajjait 's én — — föl-nyitám előtte a' rám bízott pénztárt!“

„Örök Isten!“ kiálta Vilhelmina megrémülten.

„O én hibáztam,“ szóla atyja: „de az én barátom ígéré, hogy e' hónap' végével megfizet, 's szentül hiszem, hogy ő szavának is áll vala! Fájdalom! ő az övéinek semmit hátra nem hagyhatott azon tűz-emésztett romokon kívül, melyeket viszont el-kezde építtetni — semmit egyebet, mit hajdoni jól-létének omladványait!“

„És a' kölcsön el van veszve?“ kérdé reszketés közt Vilhelmina. „És ön —

„El veszve talán nem,“ felelt atyja. „A' szerencsétleneknek még van ki-nézésök, de ők távol — 's a' jelen környületek közt olly bizonytalanul! Ha az özvegy és árvái éltök' utósó esz-közét is fel-áldozzák —“

„O az Istenért ne!“ szóla Vilhelmina megrémülten.

„De három napok alatt számolnom kell — pénz-tár vizsgálat lesz“ —

„S semmi segéd?“ jajjdúla Vilhelmina.

„Még eddig semmi!“ sohajta ő el-fojldott

hangon. „Hijában kerestem, mindenütt rosszul ütött-ki. A' szükség, mellyet födeznem kell, felle nagy!”

Ezen pillanatban a' tisztnek egy ismerősétől levele érkezik a' városból. „Nagy Isten!” kiálta, elolvastván: „még csak e' hibázott! El vagyok veszve!”

Vilhelmina sirva át-karolta atyát. „Semmi szabadulás!” folytatá ő 's lányának át-nyujtotta a' levelet, mellyből ez azon hirt olvasá, hogy Lorbach úr, azon férjfiú, ki tőle kosarat kapott, azon tisztség fejévé tétetett, melly alá tartozott atya.

„Várhatok e' én tőle kiméllést?” szóla viszont a' tiszt, midőn Vilhelmina, a' levelet lesüjvedt kezében tartva, fájdalmas gondolkozásba merüle el. „Ismerem hivatalbeli buzgalmát. Ő engem aligha védhet, ha szinte akarna is; 's ha részvét 's könyörület laknék is keblében irántam, úgy is maga előtt magát azzal mentheti, hogy csak kötelességét teljesíti, ha a' szoros igazságot útjában meg-hagyja.”

A' fájdalmas beszélgetést Maining megszakasztá, ki most véletlenül be-toppana. Vilhelmina az ő tekintetén el-halványult, majd lángban ége váltogatva 's Mainingot azon idegzet, mellyben őt 's atyát találta, egészen elrémitette. Midőn a' tiszt hallgatva kezét nyujtotta neki, ő sietett jövele' czélját legott föl-födezni. Meghalotta Lorbachnak elő-léptét, 's mivel úgy tudta, hogy ő a' tisztnek pártfogója, kérni akarta a' tisztet, hogy egy épen most megüresült hivatal megnyereséért szóljon mellette Lorbach urral.

„O édes Mainingom!” szóla a' tiszt, „nekem is szó-szólóra, szabadítóra lenne szükségem 's sehol sem talállok! Önnek meg kell tudni valamit, mit tőlem igazságtalanság volt eddig ön-

tül el-titkolni,“ ’s itt le-beszélte neki, hogy Vilhelmina’ kezéért sokáig fáradozott sükertelenül Lorbach ur.

Mainingnak szembetűnő volt meg-lepetése ’s nyugtalansága.

„És ezen férfiú — — az én birám! szóla viszont, szünet után a’ tiszt, ’s midőn jelen állapotját röviden megemlíti az ifjú előtt, meg-indúlva ezt tevé hozzája: „Ne terhelje azon szemre hányásokat, miket ön magam teszek magamnak — — o ne ítéljen szigorún!“ (végz. köv.)

Ó MAGYAR NYOMTATVÁNY.

A’ *Regelő’* 1835iki 66dik számában *Csató Pál* ur „úti jegyzeteiben“ ismertetést teszen a’ *Silvester János* által magyar nyelvre fordított *új testamentumnak* második kiadásáról (Bécs, 1574), mellyet a’ *pannonhalmi* fő monostor’ könyvtárában lehet látni. A’ nevezett példánynál egy jóval régibb ’s nagyon ritka magyar *új testamentum* levén a’ kolozsvári reform. fő iskola’ könyvtárában, rövid ismertetését kívánom közleni *Társalkodónk’* olvasóival.

A’ szóban levő *új testamentum* a’ *Pesti Gábor’* fordítása, mellyről *Bod Péter* eként ír: „Ez igen ritka ’s talám az *Eksemplárokat* eltitkolták volt; mert a’ régi fordítók is sohol róla nem emlékeznek.“

Czimlapja, előbeszéde ’s ezeken kívül a’ „*Zent Mathe Ewangeliomyanak*“ is kezdete hibázik, úgy hogy csak a’ 4dik levéllel kezdődik, következőleg: „*mondwan kelyfel, wegged az gyermeket annyaval, menyel Israel fewldere, Mert megholtanak az kyk keresyk wala az gyermek*

eletyt“ ’stb. Ezen levél’ elsőbb lapjának közepe táján nagyobb betűkkel van írva:

„*Harmadyk Capitulum.*“

A’ *Részek* mindenütt „*Capitulum*“ névvel iratnak. A’ könyv áll 255 levélből, — mindenütt csak a’ *levelek* levén számozva. Formája kisebb nyolczad-rét. A’ 235dik levél 2dik lapja így végződik:

„*Zent Janos Ewangeliomának wege.*“

Járul még hozzá egy úgy nevezett „*Tabla*“ illy czimmel: „*Ez tabla mutattya meg eztendew által meny Ewangelium vagyon kiket myseken zoktak mondany wasarnap napokon, ees egyeb zentek napyanys, mellyket mely helyen kelyen keresny a’ derek ewangelium kewzewt, mellyk ewagelistanal, ees hanyad capitulomba, ees mely arant kezdetyk el, Ees hanyad lewelen talallyak meg.*“ Ezen tábla van a’ 236 — 245 leveleken ’s ez utóbbi levél’ második lapját ez rekeszti-be:

„*Wege az Tablanak.*“

A’ különben igen szép példánynak eddig említett 245 levelei közül hibáznak a’ 9 — 10, 16 — 18, 23 — 25, és így 8 levelek a’ még fennebb érintett czimlap, előbeszéd ’s „*Zent Mathe Ewangeliumya*“ -nak kezdetén kívül.

*

*

*

Van még e’ régi nyomtatványban három levél végtül, de már ezek nincsenek számozva. Foglalatja ezeknek következő: „*Az igerewl walo magyarazat kyt deakwl mondanak donec, Magyarwl myg, awagy myglen.*“

Ezen „magyarazat“ elfoglalja a’ számozatlan három levelek közül az elsőt, ’s a’ másodiknak első lapját, melly után ugyan ezen lapon még ez áll:

„ET SIC FINIS OPERIS
Gabriele Pannonio Pesthi-
no interprete.

Ees ezzenkeppen weeg wagyón ez do-
logba Pesthy Gabriel által.“

Ugyan csak ezen második levél 2dik lapján
ezt olvashatni:

„VIENNAE PANNONIE
Ioannes Singrenius, suis, ac Io-
annis Metzger bibliopole ex-
pensis XVII. die Mensis
Iuly excudebat. Anno
M. D. XXXVI.

„Nyomtatta bechbe Ianos Syngrenius, az
ew, Ees Metzger Ianos kewltseguel
zent Iakab hauanak tyzenheted na-
pyan, ezer ewt zaaz harmy-
czhat eztendewbe.
Cum grátia et privilegio ect.“

A' harmadik és utósó levélen láthatni a' négy
Evangelisták' symbolumait fa-metszésben. Meg-
jegyezni való, hogy mindenik Evangelista Evan-
geliuma ugyan ezen symbolumok közül az ille-
tővel kezdődik. Ugyan ezen levél' második lap-
ján semmi sincs. Hol e' régi nyomtatványban az
„y“ betű előfordul, mindenütt két pont vagyon
felette, olly formán, mint a' rövid „ü“ betű felett.

Ezen új testamentum tehát, mint a' nyom-
tatási év szám mutatja, régibb a' Csató úr által
említettnek 1ső kiadásánál is (Abádi Benedek
által 1541-ben).

(Helye az elől említett könyvtárban e' nyomtatványnak: „a. VI. 50.“).

CCI.

C A M O E N S. (Luis de).

Camoens (olvasd: *Camongis*) a' Portugáliak' legjelesbb költője született 1524ben, némelyek szerint pedig 1529ben, *Lissabonban*; azonban az elsőbb vélemény hihetőbb, minthogy egy 1550iki név-jegyzék, mellybe egy Indiába induló hajó' fegyveresei vannak öszveírva, említi *Camoens'* nevét is, mint ki ekkor 25 éves lett volna. A' *Camoens* atya, *Simon Vaz de Camoens*, hajós kapitány volt, kit 1556ban egy szerencsétlen hajótörés' következtében hullámok temettek el *Goa* előtt. Az ifiú *Camoens* *Coimbrában*, a' *III Dom Juan* által állított egyetemben (*Universitas*) tanult. Tanulása végzetével szülő földére tért viszont. Kitetsző jeles tulajdonai mindenütt kedvessé tevék; különösen egy ifiú udvari dáma, *Attayde Katalin* szerelmi lángra lobbant iránta, 's a' kecses hölgy hason lángra gyulasztá *Camoensunk* keblét is. Itt van alapja a' sors üldözött költő' későbbi viszontságinak. Ezen szerelmes kalandjaiból kedvetlenségek fejlődtek ki, miknek következtül *Lissabonból* elútasított *Santarembe*. Keblét 's érzelmeit harcz-viharban gondolá elfásithatni sorsa iránt 's illy szándékkal a' *Marocco* ellen indított hajós sereghez csatlakozott 's imé, *Ceuta* alatt egy tengeri ütközetben jobb szemétől megfosztatott, de sebére senki sem vetett figyelmet. Harcz-vihar 's fegyvercsattogás között születtek édes daljai. *Afrikában* még sokáig tartózkodott, míg *Lissabonba* vissza térhetett. De itt viszont újabb nyomorúságokba

kerítettve, meghatározá honjának búcsút inteni 's többé soha magát nem mutatni falai közt, a' midőn *afrikai Scipióként* fölkiáltott:

„*Ingrata patria, non possidebis ossa mea!*“

Egy flottával tehát, melly *Dom Fernando Alvarez Cabral'* vezérlete alatt volt; 1555ban elhajózott *kelet-Indiába* 's *Goába* jött. Innen a' portugáli helyettes királlyal *Dom Alfonso de Noronhával* a' *Chembei* király ellen harczra indult.

Goába 1555ben tért meg, hol *Juannak*, a' *Dom Sebastian* király' 's barátja' *Dom Antonio de Noronha'* atyának halálát hallva, a' váratlan hír mélyen hatott reá.

A' *Dom Alfonso de Noronha* halála után egy flottával kiszállott a' *veres tengerre*; a' telet *Ormusz* szigetén töltötte 's ekkor viszont *Goába* jöve. Midőn itt az új helyettes királyt, *Dom Francisco Larettót* 's az őt környező személyeket egy költeményében (*Disparates na India*) erősen megtámadá, nagyon boszanván őt azoknak borzasztó zsarolásai, száműzetett *Chinába* hol „*Lusiadján*“ sokat dolgozott, 's innen 1556ban *Macaóba* kellett mennie. E' közben erős vihar lépé-meg, hajója elsüllyedt 's így kénytelen volt a' habok' karjai közé bocsátkozni. Bal-kezével a' habokat szelve 's jobbában „*Lusiadját*“ fön-tartva, szerencsésen kiért *Cambaya* partira. Itt írta redondilljeit 's ekkor egy rabszolga kíséretében *Macaóba* mene; főgondviselője lett a' holtak' 's távol levők' pénzeinek; néhány *molukki* szigeteket megjárá 's ekkor viszont *Goába* tért. Itt őt *Braganzai Constantin* örömmel fogadta; minthogy pedig ellenségei a' pénzek elsikkasztásával vádolák, fogságba tétetett. *Camoens* magát teljesleg kitisztította ugyan, de egy hitelezőjének keménysége soká halasztá kiszabadulhatását.

Majd egy tréfás költeménye által megnyeré a' helyettes király hajlámát 's így viszont szabad lett. Most pedig *Francisco Barreto Solfalába* kísérte-el, ki neki pénzt kölcsönözött 's most mindjárti visszafizetését kíváná. Minthogy fölötte szegény volt, barátjai pénzt tettek számára egybe, 's így jött vissza *Lissabonba*. Itt a' legszorogóbb állapotra jutott; „*Lusiadja*,“ mellyen harmincz éveket dolgoza, volt reményének egyetlen gyámola, de ezt eladhatni csak 1571ben nyerhetett engedelmet 's végre 1572ben jött-ki sajgó alól.

Camoenst mindenütt szerették, de érdeme szerint sehol sem jutalmazák. *Sebastián*, a' nemes keblü ifjú király, a' kinek ajánlta *Lusiadját*, neki évenkénti fizetést rendele. A' királyban *Camoens* maga 's könyve iránt meleg érzést talált ugyan, de ennek gyönyörje sem volt állandó reá nézve. *Sebastián* 1578ban az *alcaçari* csatában elesett. Minden elhagyá most *Camoenst*! Szörnyűség rá is gondolni — — olly inségre jutott — a' nagy költő, hogy az est' homályain szolgájának koldulni kellett számára! Vonjunk leplet a' szörnyű képre 's szánjuk kortársait, kik hallhatlan költőjök érdemét annyira kicsik valának méltánylani tudni.

Megcsalatra 's elhagyottan a' világtól, meghalt 1579ben, 55 éves korában. Hamvai a' *Franciscan-kolostor*' templomában nyugosznak.

„*Lusiadja*“ minden századok legjelesbb költeményei közé tartozik, bár ha *Camoens*nak az epica compositorul nem is volt elég pontos fogalma. E' költeményén kívül munkái sonettók, cansonek, sestinek, odák, alagyák, eclogák, satyrák, epigrammok, levelek 's redondillek.

Camoens munkájit, de különösen „*Lusiadját*“ Európa minden művelt nemzetei saját nyelv-

vöken olvassák. Magyar nyelvre — tudtomra — még nincsen át-fordítva. CCI.

S Z Ö R N Y Ű Á L O M.

A' sors' üldözött *Rákóczi'* hitese, — *Károlynak*, a' hessen-rheinfelsi fejedelemnek leánya, — *Karolina Amalia* még *Warschauban* létekor egyszer-álmából rémülve fölriadott valamely nehéz álmom' következéséül. Úgy rémlett ugyan is álmában előtte, hogy egy többet soha nem látott ismeretlen szobában van. Itt egy hasonlólag ismeretlen férfi elébe lépik, ki egy csészében italt nyújt neki; nem akarja elfogadni, erősítve hogy nem szomjú; a' különös férfi ismétli kínálkozását azon hozzátétel mellett, hogy e' különben is éltében utósó itala lenne.

Történik később, hogy a' fejedelem-nő *Warschaut* elhagyva, *Párizsba* utazik. Kevés ideigi itt mulatása közben erős hideglelésbe esik. Párizs leghíresebb orvosát hivatják.

A' fejedelem-nőt borzadás futja-el, megpillantva orvosát. A' rég felejdékenységbe ment rémes álmom lelkébe villan, mert épen azon férfit látja az orvos személyében, ki őt, még *Warschauban* létekor, álmában a' csésze itallal kínálta volt.

Az orvos tudakozza rémülése' okát, ekkor neki bátorodva, elbeszéli warschauti álmát's mosolygva azzal végezi: „Én még ezért nem fogok meghalni, — ugyan is e' szoba legkevésbé sem hasonlít ahhoz, mellyben ön álmomban éltem' utósó italával megkínált!“ Nem sokára ezután az ügyes orvosnak körülte tett fáradozásait süker jutalmazá's *Karolina Amaliának* egészsége teljesen helyre állt.

Alma, rémképeivel együtt, viszont felejdékenységbe ment, míg nem egy véletlen körül-

mény emlékét rettentően kelté-föl lelkében viszont. Szállást szándékozott a' fejedelmi hites változtatni 's egyik megbizottja számára kényelmes lakot választott. De ő alig hogy belépik új lakába, legott rémülve fölkiált: „*Rémítő álom! mikor szünsz-meg engemet gyötörni?! Elvagyok veszve — e' házból többé ki nem fogok mehetni!*“

A' ház teljesen egyezett mindenben azzal, mint a' mellyet a' warschani álmokképek tüntettek föl előtte.

A' fejedelmi hitesnek igaza volt! Rémülése elgyengítvén, ágyba esik, 's az előbb semmit jelentő betegség 1722ben kimentí álmának gyötrelmei közül! Neki igaza volt — az új házból többé ki nem mehetett!! CCI.

GRAMMATIKAI FIGYELMEZTETÉS.

Azok közül, kik ezen fölkiáltó szót: „oh“ rövidebben „h“ nélkül írják, sokan vannak azon tévedésben, hogy a' „h“-tól megfosztott „o“ betűt meghosszítják, melly így annyit teszen, mint a' német *alt* = régi, koros, vén, ó.

A' fön-forgó *interjectio* mellé „h“ betűt ragasztani magam is szükségtelennek tartom, de a' magára maradt „o“-t hosszú „ó“ betűvel cserélni-föl nem csak szükségtelen, de hibás is 's zavart szülő. Tehát hogy jól különböztessünk, a' többszer említett *interjectio*t írjuk rövid „o“ betűvel csupán, így például: „*o asszonyok!*“ nem pedig: „*ó asszonyok!*“ Így ugyan is még haragjokat vonhatnók magunkra a' nem *óknak*, 's bizonynal még az *óknak* is. CCI.

ÉN IS SEMMINÉL TÖBB VALAMIT A' TÁRSALKODÓBA.

Gazdasági tárgyak lévén felvigyázásom, 's igazga-

tásom alatt, tapasztaltam a' többek között azt, hogy a' szőlőfák közönségesen a' szőlők tetején mindég soványok, rüdegék, 's keveset termők; a' mit természetesen a' föld soványsága okoz, 's ezt gyakori trágyázással kellene jobbítani; de ritka Jószág levén, melly a' gabonát termő földek mellett a' szőlők trágyázására is erőt juttathasson a' megkivántató üdőben, 's még szőlőbe való trágyát is; azt tettem tehát, hogy ősszel, télben, 's tavasszal is — midőn erő juthatott arra, a' szőlők tetejére is, a' hova a' vetések, 's más használatu helyek kártétele nélkül, szánnal, vagy szekérrel járulni lehetett — töreket, marha aly, 's hulladék szalmát hordattam fel; 's melegágy módon rakatva a' szőlők szélébe, annak zsirja — a' mint részenként evődöt, a' szőlőbe szivárgot — annyira megépítette a' fákat, 's a' termést is, hogy a' második, 's azonutli években, szebbek voltak mint az allyán, hová a' záporok 's a' közönséges lefelé való kapálás is szokták lehordani, és szállítani a' termő földet. 'S ezen meleg-ágyat minden esztendőben fejelve, újítva, nem csak az érdekelt hasznot tapasztalja a' szőlős gazda, hanem még azt is, hogy a' mennyire ezen ágyak melege, 's gőze elhat, a' tavaszi hóharmat ártalmától is megmenti a' szőlő sarjazást; sőt még ha a' keskenyebb táblájú szőlőknek a' két oldalai is — a' szélesebbeknek pedig a' közben lévő ösvényei, 's barázdái is e'képpen — bár ha vékonyabban is — megrakatnak, egészbe megmenti a' hóharmat ártalmától, 's a' barázdákat is a' záporok árkolásaitól. E' mellett a' meleg gőz valóban segíti a' jobb, és hamarább érésre a' szőlő gerezdeket. Hogy pedig ezen meleg-ágyban valamelly kárttevő férgek, állatok tenyésznének, 's lakoznának, nem tapasztaltam.